

Atıf - Reference: Umunç, Canay; Kümbül, Tuba (2018) Toplumsal cinsiyet sorunu açısından Recep Tayyip Erdoğan ve Barack Obama'nın konuşmalarında kadın, 3(5): 1-20.

Toplumsal cinsiyet sorunu açısından Recep Tayyip Erdoğan ve Barack Obama'nın konuşmalarında kadın

Canay Umunç*

Tuba Kümbül**

Öz

Toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkeğin toplumda imkânlardan eşit şekilde yararlanmaları ve eşit haklara sahip olmaları anlamına gelmektedir. Siyasi liderlerin kadın kimliğinin yeniden tanımlanmasında ve temsilinde önemli rolü bulunmaktadır. Kamuoyu; internet, gazete haberleri, hükümet bildirimleri, resmi açıklamalar vd. araçlar vasıtasıyla devletin çeşitli alanlardaki politikalarıyla ilgili bilgi ve izlenimlerini elde etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki söylemler kimliğin yeniden inşasına aracılık etmekte ve farklı temsilleri öne çıkarmaktadır. Çalışmamızın amacı siyasi liderlerin internette yer alan söylemlerindeki toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın kimliği algısını incelemektir. Çalışmada ilk olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminizm, kavramsal ve tarihsel çerçevede tanımlanmıştır. Daha sonra 2014-2017 yıllarında internette yer alan, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eski ABD Başkanı Barack Obama'nın kadınların toplumdaki yeri ve önemi ile ilgili söylemleri betimsel içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, her iki Siyasi liderin söylemlerinin, ağırlıklı kadınların, karar alma, temsil ve kamusal alanda çalışma gibi meşru haklarını destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitliği, siyasi lider, feminizm, politika

The women in Recep Tayyip Erdoğan and Barack Obama's speeches in terms of gender problem

Abstract

Gender equality signifies that women and men are able to enjoy the equal opportunities and rights in a society. Political leaders, therefore, play a significant role in reconstructing and representing of women identity. Public opinion gains information and impressions regarding the politics of the state in various fields through internet, reports, government statements, official declarations, etc. The speeches on gender equality take a role in reconstructing identity and bring out the different representations. This study aims at analyzing the political leaders' selected speeches on the internet concerning gender equality and women identity. In the study, the terms 'gender equality' and 'feminism' have been firstly defined within the historical and conceptual context. Following this, the speeches of the president of Recep Tayyip Erdoğan and Barack Obama, former president of The United States of America, between 2014 and 2017, concerning women's place and importance in society, have been examined in a descriptive analysis. As a result of the study, it is clearly evident that the speeches of both leaders are supporting the legitimate rights of women such as decision-making, representation and working in public.

Keywords: Gender equality, political leader, feminism, politics

Giriş

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, e-posta: canayumunc@ohu.edu.tr

** Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi Rektörlüğü, e-posta: tubakumbul@hitit.edu.tr

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyet farklılığına indirgemeksizin kadın ve erkeğe verilen rolleri, iki cinsin sosyal ve kültürel tanımlamalarını ve aralarındaki farklılıkları belirleme biçimini anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Değişen zaman ve koşullarla birlikte, kadın ve erkek arasındaki sosyal, siyasal, ekonomik vd. eşitsizlikleri anlamak için kavramın önemi artmıştır. Özellikle feminist çalışma yapanlar bu kavram üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunsalını çözümlenmeye çalışmışlardır.

Genellikle feminist çalışmacılar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin biyolojik cinsiyetle açıklanamayacak kadar çetrefilli ve çok boyutlu olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Eşitsizliğin üretiminde sosyo-kültürel faktörlerin etkisi büyüktür. Biyolojik cinsiyet doğuştandır ama toplumsal cinsiyet toplumsallaşma sürecinde öğrenilir. Ayrıca biyolojik cinsiyet evrensel bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet ise toplumdan topluma, dönemden döneme değişebilmektedir.

Kadınlar erkeklerle eşit yurttaşlar olarak görülmediklerini ilk kez XVIII. yüzyılda dile getirmeye başlamışlardır. Köklü değişiklikler için mücadele eden, bedeller ödeyen Fransız kadınlar, bağımsızlık savaşına katılan Amerikalı kadınlar; oluşturulan anayasalar ve hak bildirgelerinde yer alan ilkelerin cinsiyetçilik engeline, erkek egemenliğine nasıl takılıp kaldığının da tanıkları olmuşlardır.

Fransız Devrimi'nden sonra yayınlanan İnsan Hakları Bildirgesi'ne karşı dönemin kadın önderlerinden Olympe de Gouges 1793 yılında Kadın Hakları Bildirgesi'ni yayınlamıştır. Kadın Hakları Bildirgesi; kadınların erkek egemenliğine karşı isyanını dile getiren bir manifestodur (Levy vd., 1980).

XIX. yüzyılda tüm dünyada kadın hareketlerinin temel taleplerinin başında, oy hakkı için mücadele gelmiştir. Bu amaçla kurulan derneklerin, örgütlerin yürüttükleri mücadeleler; 20. yüzyılda kazanıma dönüşmüştür, ilk kez 1903 yılında Finlandiya'da kadınlara oy hakkı tanınmıştır. Ardından Avusturya, Kanada, Kırım, Çekoslovakya, Danimarka, Estonya, Almanya, İngiltere, Macaristan, İzlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Rodezya, İsveç, Ukrayna ve ABD'de kadınlar oy hakkını kazanırlar. Türkiye'de ise bu hak kadınlara 1934 yılında tanınmıştır.

Robert Stoller, *Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet* kitabında kadınlık ve erkeklik durumlarını birbirinden ayırmak için "toplumsal cinsiyet" kavramını ilk kez kullanmıştır. *Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet* kitabında toplumsal cinsiyetin biyolojiyle ilgisi olmayan öğrenilmiş davranışlar seti olduğunu dile getirmiştir (Gonzales ve Seidler, 2008).

Simone de Beauvoir'in "Burjuva erkeği kadında tamamlayıcısını arar, eşitini değil" sözü, erkek egemen emperyalist-kapitalist sistemin siyasal toplumsal yaşamda kadına biçtiği rolü özetlemektedir. Feminist yazar Beauvoir'in *İkinci Cins* adlı kitabında ifade ettiği şekliyle "Kadınlar insanlıktan ve insanlığın hakkı olan yeni bir şey oluşturma, icat etme ve her geçen gün genişleyen projelerde yaşamın bir anlamını bulabilme konularından mahrum edilmiştir." Bu argümanı destekleyen Margaret Walters ise "kadın her zaman diğer olarak görülmüştür ve erkekler için de özne olarak değil de nesne olarak algılanmıştır". Kadınların diğer olarak tanımlanmasını ve mevcut sosyal konumunu, gördüğü baskının temeli olarak nitelendirir. De Beauvoir ise kadınların erkekler kadar ayırım yapma, seçme yeteneğine sahip olduklarını ve böylece kendilerini geliştirmeyi seçebileceklerini, bunun da kadını mevcut durumundan ileri götüreceğini ve kadınların kendi hayatlarının ve dünyanın sorumluluğunu almalarını sağlayabileceğini ileri sürer (aktaran Walters, 2005: 98).

Kadınların aile, sosyal yardım, eğitim, toplumsal cinsiyet politikaları, çocuk gelişimi, gibi önemli refah devleti meselelerine ilişkin yatırım ve harcamalara karşı daha hassas oldukları yönünde yaygın bir kanı vardır. Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kadınların temsil etmesi bu kanının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde ve birçok ülkede çok temsiliyet olmasa da siyasal ve kamusal alanda daha fazla kadının varlığı sadece kadınların değil çocukların ve dezavantajlı grupların sorunlarına ve ihtiyaçlarına daha çok eğilinmesini sağlayacaktır.

Kadınların siyasete katılımı için imkan yaratmak demokrasinin de yararına. Çünkü yeni çalışmalar karar alıcı konumdaki kadınların erkek meslektaşlarına göre farklı politika seçenekleri üretebilmekte daha başarılı olduğunu göstermektedir (Topuz, 2014: 213). Demokrasinin tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi erkek ve kadının toplum işlerini düzenlerken beraber hareket etmeleri, eşitlik ve tamamlayıcılık anlayışı içerisinde aralarındaki farklılıklarla yapılan işleri zenginleştirmeleri ile mümkün olabilir.

İktidar, işyerinde, evde veya büyük bir kurumda bir kazanç dengesi veya kaynaklar eşitsizliği olabilir. Bir bütün olarak düşünülürse, kurumları, bakanlıkları ve üniversiteleri yöneten kişiler, işleri kadınların üst düzeylere ulaşmasını aşırı derecede güçleştirecek biçimde düzenleyen erkeklerdir (Connell, 2017:165).

Toplumsal cinsiyet kavramı etrafında gelişen görüşlerle birlikte, gündelik yaşam ve uygulamalar içinde gizlenmiş iktidar ilişkilerinin üzerini örten örtüyü kaldırmak mümkün olabildi. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, ırkçılık, ayrımcılık, ötekileştirme şeklinde diğer eşitsizlik sistemleri ile iç içe geçmiş olduğu anlaşıldı. Öyle ki evrensel insan haklarını onaylayan üst anlatıların bir yandan da ayrımcı uygulamalar ve normları hegemonik bir şekilde doğallaştırdığı ve normalleştirdiği görüldü. Birleşmiş Milletler Teşkilatı İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin (1948), çok genel kaldığı ve mikro düzeylere inerek kadınların haklarını yeterince savunmadığı gerekçesiyle Birleşmiş Milletler tarafından Kadınlara Karşı her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) (1979) hazırlanmıştır.

Feministlerin tüm bu çabalarına ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderici sosyo-ekonomik ilerlemelere karşın dünyada eğitim, politika, sağlık, gelir gibi çeşitli alanlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği devam etmektedir. Sorunların çözümünde kanaat önderlerinin kadınlarla ilgili söylemleri önem teşkil etmektedir. Elde edilen kazanımların sürdürülebilmesi, sorunların çözülebilmesi ve daha eşitlikçi bir toplum yapısının oluşturulabilmesi için kanaat önderi olarak siyasi liderlerin desteği ve kadınlarla ilgili söylemleri önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada öncelikli olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çözümü için oluşturulan feminist akımların kadınların ezilmesini hangi nedenlere dayandırdığı, neleri merkeze aldığı ve neleri göz ardı ettiği incelenmiştir. Daha sonra 2003'ten bu yana Türk siyasetine damga vuran T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve 2009-2017 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanı olan Barack Obama'nın kadınların sosyal ve siyasal yaşamdaki yeri ve önemiyle ilgili söylemleri analiz edilmiştir. İki farklı ülkenin siyasi liderlerinin kadına ilişkin söylem ve politikalarına yer verilerek, bu söylemlerinde kadını hangi konularla ilişkilendirerek ele aldıkları, hangi konularda kadınları öne çıkarttıkları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda nelere vurgu yaptıkları incelenmiştir. Böylelikle iki farklı ve de müttefik ülkenin kadın algısı arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Feminist Akımların Gelişimi

Kadın ve kadın söylemi ile ilgili tartışmalar her ne kadar çok eski tarihlere kadar götürülse de toplumsal cinsiyet üç evreden geçmiştir. İlk aşamada, biyolojik cinsiyet farklılıklarına vurgu yapılmıştır. İkinci aşamada, cinsiyet rolleri ve toplumsallaşmaya vurgu yapılmaya başlanmış ve geline son noktada toplumsal cinsiyetin bütün sosyal sistemlerde merkezi bir

rolü olduğu düşüncesi hakim olmuştur. Postmodernist ve çokkültürcü teorisinin “fark” vurgusunun da etkisiyle, feminist teori daha spesifik hale gelmiştir, kadınlar arasındaki farklılıklara, özellikle de ırk, sınıf, etnik bağlam ve cinsellik farklılıklarına daha fazla dikkat sarf edilmiştir (Donovan, 2016: 349). Fransız felsefeci ve yazar Simon de Beauvoir’ın 1949’da yazdığı *İkinci Cins* kitabında “Kadın doğulmaz, kadın olunur” şeklinde ifade ettiği bu toplumsallaşma sürecinin özellikleri araştırılmaya başlandı (Beauvoir, 2011: XV).

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan I. Feminist dalga, Wollstonecraft’ın *Kadın Haklarının Savunusu (A Vindication of the Rights of Women)* adlı eserindeki dile getirmiş olduğu istekler doğrultusunda belirginleşmiştir. Genel anlamda bu istekler, kadınların oy kullanması, eğitimde fırsat eşitliği ve kadınların mülkiyet haklarını içermektedir. Bu talepler dönemin şartlarına göre temel haklar niteliği taşımaktaydı. Özellikle, Amerikan Bağımsızlık Bildirisinde ve Fransa’nın İnsan Hakları Bildirgesinde kadınlara ve kadın haklarına yeterince değinilmediğini düşünen feminist gruplar sosyal ve siyasal alanlarda bir dizi taleplerde bulunmaya başlamışlardır. ABD’de kadın hakları hareketi 1848’de New York’ta gerçekleştirilen Seneca Falls Kadın Hakları Kongresine (New York) dayanmaktadır. Kongrenin sonunda 100 kadın ve erkek tarafından Declaration of Sentiments’ (Duygusal Bildirisi) imzalanmıştır. Dünya tarihinde ilk kez düzenlenen kadın hakları kongresi sonucunda imzalanan bildiri; bütün erkek ve kadınların eşit haklara sahip olarak yaratıldığını, yaratıcı tarafından sorgulanamaz haklar verildiğini ve sahip olduğunu, bu hakların içinde ise; özgürlük, yaşam hakkı, rıza ve yönetsel haklar yer aldığı görülmektedir (Taş, 2016: 167-168).

Liberalizmin, özellikle de modern bilimin yapısının, eylemlerinin ve ideolojisinin kadın merkezli bir perspektiften eleştirilmesinin geliştirilmesi, çağdaş feminist teorideki ana damar olmuştur. Liberal feminist kuram, kapitalizm bağlamı içerisinde ekonomik ve siyasal eşitlik elde etmeyle ilgilenir (Gimenez, 2009: 199). Liberal feminist gruplar, kadınların birer yurttaş olarak erkekler ile aynı derecede temel haklara ve özgürlüklere sahip birer ‘insan’ olduklarını ileri sürmüşler ve ev hayatının eleştirisini yaparak kadınların ev işlerinin dışında hareket etme özgürlüğünün olması gerektiğini dile getirmişlerdir (aktaran Taş, 2016: 167). Liberal anlayışta erkek ve kadınlar aynıdır. Aynılıktan kasıt, rasyonel düşünme ve eylem için kapasitelerinin eşit olmasıdır. Amaç, özde devrim yapmak değil kadınları erkeklerle eşit haklar seviyesine getirmektir. Sadece yasalara ve pratiklere odaklanırlar (Donovan, 2016: 350).

İkinci dalga feminizm 1960’lı yıllarda ortaya çıkarak etkisini 1990’lara kadar sürdürmüştür. Kadınlar her ne kadar erkeklerle eşitliğini yasalarla teminat altına almış olsa da, yaşamsal pratikler bağlamında erkeklerden farklılıkları bulunmaktadır. Bu durumu kadınlar, toplumun mevcut normların uygulanış durumu biyolojik cinsiyete göre olmadığını, tamamen ataerkil bir sistemin normları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu dönemde feminizm, belli bir grup kadın için değil tüm kadınlar için yapılmakta ve bu mücadele kadınlarla yürütülmektedir. Mücadelenin en temel hedefi, ataerkil yapıların her alanda ortadan kaldırılmasıdır. Iannello da ikinci dalga feministlerin başlıca amacının ataerkil yapıyı ortadan kaldırmak olduğunu ve böylelikle ataerkilliğin kadınların kariyerlerini sürdürmelerini yönünde engel teşkil etmeyeceğini ileri sürmüştür (Iannello, 2010: 72-73). Bu dalganın sonucu olarak, kadınlar askeri, medya ve spor alanları gibi pek çok alanda iş bulma fırsatı yakalamışlardır.

Amerika’da kadın özgürlük hareketinin en önemli temsilcilerinden Betty Friedan farklı bir bakış açısıyla “günümüzde kadınların temel probleminin cinsiyetle ilgili değil, bir kimlik sorunu olduğunu dile getirir ” (Friedan, 2001: 101). Betty Friedan’ın *Kadınlığın Gizemi* adlı eseri Batıda özellikle de ABD’de 1960’ların ortasında başlayıp 1980’lerin başına

kadar devam eden ikinci dalga feminizmin en temel metinlerinden birisidir. Kitapta özellikle orta sınıf kadınlarının ataerkil sistem tarafından evlere mahkûm kılındığı ve kadınlık denilen şeyin sadece ev işleri, annelik gibi unsurlarla tanımlanmaya başlandığı ve kadınların psikolojik olarak bu sisteme karşı bir tepki olarak mutsuzluk, anlamsızlık biçiminde tepki göstermeleri oluşturuyor. Friedan ABD’de 20.yüzyılın ortalarında kadınların hayatlarından memnuniyetsizliğini ve umutsuz bir durumda olduklarını “adı konmayan sorun” olarak tanımlamaktadır. Bu eser, maddi açıdan belirli bir rahatlığa sahip evli ve çocuklu olmasına rağmen mutsuz olan birkaç ev hanımının hayatı etrafında kadınların sorunlarını anlatır. Bu kadınların “Kendimi boşlukta hissediyorum... Var olmadığımı hissediyorum.” ifadelerine yer verir. Kadının sadece bir eş ve anne olduğu varsayımına karşı çıkararak verilen mücadelelerin anlatıldığı kitapta kadınların eğitim, kariyer ve oy hakkı dahil olmak üzere pek çok güvenceler elde ettiği irdelenir (Friedan, 2001: 48).

Ataerkillik kuramını öne süren Sylvia Walby (1989) de kurumsal ataerkillikte kadınların kurumsal alanlara erişimi söz konusu da olsa, bu kurumlara ulaşmanın avantajları olmadığını ileri sürmektedir. Örneğin, kadınlar istihdam kalıpları, eşitsiz ücret yapıları gibi etmenler açısından kolektif olarak kontrol edilmektedirler. Walby tezinde (1990: 201) Britanya’dan yola çıkarak şöyle sonuca varır: “Günümüz Britanya’ında ataerkillik biçimi, özelden ziyade kamusalıdır. Kadınlar artık sadece evcil alanla kısıtlanmakla kalmamakta, fakat onlara sömürülecek gözüyle bakılan bir toplumda yaşamaktadır” (aktaran Bilton vd. 2003:138). Walby’nin kamusal alandaki eşitsizlik vurgusu gibi, günümüz dünyasında da kadınlar sadece özel yaşamda değil, gerek meslek edinme gerekse eşit iş fakat farklı ücret uygulamalarıyla cinsiyet ayrımcılığına uğramaktadır.

III. dalga feminizmi 1990’ların başlarında II. dalga feminizmin pratiklerine ve algılardaki yanlışlıklara karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu tepki genellikle feminizmin sadece üst, orta sınıf beyaz kadınlara indirgeyen bakış açısıydı ve kadın hareketlerinin geniş düzlemde yayılması amaçlanmıştı. Kadın sorunlarının sadece beyaz kadınların sorunları olmadığını, kadınların yerel düzlemde bireysel olarak ilgilenilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Üçüncü dalga feministler daha çok kadına şiddet, cinsellik ve kadının güçlendirilmesi gibi konularla ilgilenmişlerdir.

Rosemarie Tong’a göre, üçüncü dalga feminizm yeni bir feminist dalga olmakla birlikte Tong kadınların güçlendirilmesi konusunu şu şekilde dile getirir:

Eğer bir kadın makyaj yapmak, estetik yaptırmak, cinsel cazibesini sergilemek için kışkırtıcı kıyafetler giymek isterse kendisine karşı sorumluluk duyduğu ve hareketlerinden dolayı küçük düşürülmediği, değersiz görülmediği ve nesnelleştirilmediği takdirde bunları yapabileceğine özgürlüğüne sahip olabilmelidir (Tong, 2009:288). Tong’un argümanına dayanarak, üçüncü dalga feministler kadınlara karşı basmakalıp firkirlere karşı çıkmış ve politik haklar konusundan ziyade “bireysel kimlik” konusuna yoğunlaşmıştır.

Ondokuzuncu yüzyılda kadınların eşit oy hakkı taleplerinin reddi, uzun yıllar akıl-duygu arasında kurulan ikiliğin kadın-erkek ikiliğine atfedilmesi yoluyla mümkün olmuştur. Yüzyıllar boyunca süren bu eşitsiz uygulamanın temeli, kadınların, erkeklerin sahip olduğu rasyonel düşünme yetisine sahip olmadıkları, aksine duygularıyla akıl dışı bir biçimde hareket ettikleri ve bu nedenle doğru kararlar alamayacakları varsayımına dayandırılmıştır. Benzer biçimde bilimsellik ve tarafsızlık iddiasına sahip pek çok bilgi tarihsel olarak tahakküm ilişkilerini pekiştirici biçimde iktidarlar tarafından kullanılmıştır (Yılmaz ve Kara, 2010).

Postmodern teorinin en temel eksenlerinden biri boyun eğdirmeye dayalı üst anlatıların reddidir. Postmodernistler, özellikle de Foucault, üst anlatılara saldırırken aynı zamanda Batı uygarlığının hakimiyet kurucu disiplin pratiklerinin somut biçimleri olarak görülebilecek

büyük kurumlarını eleştirdiler. Daha önce de belirtildiği gibi Foucault okurlar gibi genellikle özgürleştirici olduğu kabul eden modern bürokratik kurumlarla hapisane ve ordu gibiler arasında bir özdeşlik görür: Hepsi de düzenleyici boyun eğmeye dayalıdır (Donovan, 2016: 379).

Postmodern Durum kitabının yazarı Lyotard için üst anlatılar, politikayı, modern bilimi ve sosyal düzeni meşrulaştırmaya yarayan, iktidar tarafından oluşturulan ve yine iktidarın devamlılığını destekleyen üst söylemlerdir. Üst anlatılar kendi evrensellik iddiaları ile çelişen farklı öznellikleri görmezden gelir. Örneğin, toplumsal ilişkilerin tümünün üretim ilişkilerine göre ve sınıf çatışması temelinde belirlendiğini iddia eden bazı Marksist anlatılar toplumsal cinsiyet/ etnisite/ ırk temelli ilişkilerin birbirleriyle ve üretim ilişkileri ile etkileşimlerini göz ardı eder.

Nicholson ve Fraser, feminist kuramın nasıl olması gerektiği sorusuna, özcü ve evrenselci olmayan; ama aynı zamanda postmodern felsefenin üst anlatılarla birlikte reddettiği tarihsel anlatıları da reddetmeyen bir feminist kuram, yanıtını verirler. Feminist kuram ve politika, kurmaca birlikler olarak kadın ve erkek kategorileri ve üst anlatılar oluşturmak yerine, anlatıları, toplumsal ve kültürel bağlamında tarihselleştirip geçici kılmalı; genelleyici ve indirgeyici değil, karşılaştırmacı ve yanlıştırılabilir olmalıdır (Yılmaz ve Kara, 2010).

Pierre Bourdieu da *Eril Tahakküm* kitabında, “tarihin doğaya, kültürel keyfiyetin doğala dönüştürülmesinden sorumlu süreçlerin de sökülmesi gerektiğini” belirterek, kadın üzerindeki erkek tahakkümünün ardındaki ideolojik süreçlerin de irdelenmesinin önemini vurgulamıştır (Bourdieu, 2015: 12). Bourdieu’ya göre, eril düzenin gücü, kendi haklılığını ispat etmemeye yeltenmemesinde görülür: erkek merkezli görüş kendini yansız gibi dayatır ve onu meşrulaştıracak söylemlerde dile getirilmeye ihtiyaç duymaz. Toplumsal düzen, amacı üzerine temellendiği eril tahakkümü tasdik etmek olan devasa sembolik bir makine gibi işler: o, işgücünün cinsiyetçi bölümüdür (faaliyetlerin, yerleri, zamanları ve araçları ile iki cinsin her birine çok katı bir şekilde pay edilmesiyle); o, mekanın yapısıdır (Bourdieu, 2015: 22).

Psikanalistlerin gözünden, kadınların bazı alanlara yönelmesinde “örtük çağrışımlar”ın etkili olduğu görüşleri de tartışma konusu olmaktadır. Cordelia Fine, örtük çağrışım ölçümlerinin, erkeklerin kadınlardan çok bilim, matematik, kariyer, hiyerarşi ve yüksek otoriteye dayanan örtük çağrışımlara sahip olduğunu açığa çıkarttığını dile getirmektedir. Kadınlar da, tam tersine erkeklerden daha çok beşeri bilimler, aile ve evcillik eşitlikçilik ve alt seviye otoriteyle ilgili çağrışımlara sahip. Toplumsal cinsiyet çevrede önemli olduğunda ya da birini kadın ya da erkek diye kategorize ettiğimizde, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları otomatik olarak oturur. Sosyal psikologlar uzun zamandır kalıp yargının harekete geçmesinin diğerleri hakkındaki algımızı nasıl etkilediğini araştırmaktadır (Fine, 2011: 29).

Sonuç olarak, birinci dalgadan üçüncü dalgaya kadar kadınlar kısmen de olsa özel ve kamu alanlarında erkeklerle eşit haklar elde etmeyi başarmışlardır. Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olabilmesi için mücadele eden feministler toplumun erkek egemen yapısına her zaman karşı çıkmışlardır.

Yöntem

Çalışmamızda, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Amerika Birleşik Devletleri önceki Başkanı Barack Obama'nın kadın söylemleri betimsel içerik analiz yöntemiyle incelenmiştir. "Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır" (Çalık ve Sözbilir, 2014: 34). İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada belirlenen ölçütlere göre kodlamalar yapılmıştır ve bu bağlamda kadın sorunları ile ilgili temalara ulaşılmıştır. Daha sonra veriler (söylemler) düzenlenmiş, temalara göre gruplanmış ve uygun olduğu durumlarda veriler kategorik hale getirilerek, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2009-2017 yıllarında çevrimiçi ortamda erişilebilen *Hürriyet*, *T24*, *The Huffington Post*, *The Guardian*, *Glamour*, *Makers*, *The Hill*, *Washington Post*, *New York Times* haber siteleri; Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı (TCBB), Daily Compilation of Presidential Documents (Cumhurbaşkanlığı Belgelerinin Günlük Derlemesi), Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) kapsama alınmıştır. Kaynakların seçimi siyasi liderlerin kadınlara ilgili söylemlerini içermesi nedeniyle.

Çalışmada, kategorizasyon şu konulara göre yapılmıştır: Cinsiyet eşitliği, kadınların çalışması, kadınların siyasal yaşama katılımı ve kadına şiddet.

Recep Tayyip Erdoğan'ın söylemlerinde kadın algısı

Cinsiyet eşitliği

Önceki başbakan Erdoğan, 2014'te İstanbul'da düzenlenen KADEM 1. Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi'nde dünyada ırkçılık, İslamofobi, çevre ve yoksulluk meselelerinin çözümü gibi küresel ölçekte kadınların karşı karşıya kaldıkları sorunların çözümünde yegane başvurulacak yolun adalet olduğunu söylemiştir. Erdoğan, "Kadın erkek eşitliği fitrata ters" diyerek, biyolojik olarak bunun mümkün olmadığını vurgulamıştır. Erdoğan, özellikle kadınların çalışma yaşamı ile ilgili söylemlerinde vurguladığı fiziksel farklılıklardan doğan sakıncaları gerekçe göstermektedir. Erdoğan'ın bu söylemi, çalışma konusunda, kadın ve erkekler arasındaki sosyal farklılıkların biyolojik özelliklerden kaynaklandığını ileri süren doğacı görüş taraftarları ile örtüşüyor görünmektedir.

Erdoğan kadın erkek eşitliğini, "Kadınların ihtiyacı eşitlikten ziyade eşdeğer olmaktır" sözleriyle değerlendirmiştir. Erdoğan'ın düşüncesi, özde amacı devrim yapmak olmayan, kadınlarla erkekleri eşit haklar seviyesine getirmeyi amaçlayan liberal feministlere yakın görünmektedir. Erken feminist kuramlardan liberal feminizm kapitalizm bağlamı içerisinde ekonomik ve siyasi eşitlik elde etmeyle ilgilenir. Erdoğan kadınların erkeklerle mukayese yerine, iki cinsin "adalet" konusunda eşit olması gerektiğini belirtmiştir:

Kadınların ihtiyacı olan şey nedir? Burada bazen erkek kadın eşitliği diyorlar. Kadın kadına eşitlik doğru olandır. Erkek erkeğe eşitlik doğru olandır. Ancak kadının özellikle adalet karşısındaki eşitliği asıl olandır. Kadınların ihtiyacı olan eşitlikten ziyade eşdeğer olabilmektir. Yani adalettir. Buna ihtiyacımız var.

Kadın ile erkeği eşit konuma getiremezsiniz, o fitrata terstir. Tabiatları bünyeleri fitratları farklıdır. İş hayatında hamile bir kadını erkekle aynı şartlara tabii tutamazsınız. Çocuğunu emzirmek zorunda olan bir anneyi, bir erkek ile eşit konuma getiremezsiniz. Kadınları erkeklerin yaptığı her işi yaptırmasınız, komünist rejimlerde olduğu gibi. Eline ver kazmayı küreği

çalışsın, olmaz böyle bir şey. Onun narin yapısına ters düşer. Anadolu'da da böyle yapılmadı mı? O garibim analarımız ne çileler çektiler be, kamburları çıktı. Erkek de kahvede pişpirik oynasın zar atsın (*Hürriyet*, 2014, “Cumhurbaşkanı Erdoğan Kadın ve Adalet toplantısında konuştu” erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan, 8 Mart 2015'te, Dünya Kadınlar Günü konuşmasında tüm vasıflardan önce kadına ve erkeğe insan olarak bakılması gerektiğini söylemiştir: “Kadını ve erkeği, diğer tüm vasıflarından önce insan olarak görmeyen herkes, Ortaçağ Avrupası'nın, Cahiliye dönemi seviyesinin ötesine geçememiş demektir. Dünya bu karanlık dönemleri geride bırakalı çok oldu” (Erdoğan, 2015. “Dünya Kadınlar Gününde Yaptıkları Konuşma”, TCBB, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan, 25 Kasım 2016 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) işbirliğiyle düzenlenen 2. Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi'nde yaptığı konuşmasında dini söylemlere başvurarak, kadın haklarını değerlendirmektedir. Kadınla erkeğin eşit yaratıldığını, eşitliğin Allah inancına göre değişebileceğini dile getirmektedir:

Kadınların sorunlarını çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir. İslam inancına göre insanlığın ilk insan ve ilk peygamber olan Hazreti Adem ile Hazreti Havva'dan doğduğunu, çoğaldığını ve bugünkü 7,5 milyarlık nüfusuna ulaştığını dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Dikkat ederseniz ilk erkek olan Adem'i hangi saygı ifadesiyle anıyorsak, ilk kadın olan Havva'yı da aynı ifadeyle zikrediyoruz. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz bizi bir erkekle bir dişiden yarattığını, kendi katında değerli olanın da Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan olduğunu ifade ediyor. Bakınız burada 'Erkek kadından' veya 'kadın erkekten üstündür' diye bir hüküm yok. Tam tersine, yaratılıştaki eşitlik var. Üstünlük ise sadece Allah'tan sakınmada yani takvada söz konusu olabiliyor. Bu açık emir mucibince kadınları, sadece ve sadece cinsiyetlerinden dolayı tahkir eden her türlü anlayışı reddediyoruz (KADEM, 2016, “Kadınların sorunlarını çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Kadınların çalışması

Erdoğan, kadınların çalışma yaşamındaki eşitsizlik sorununu, “adaletsizlik” olarak değerlendirmektedir:

Kadınların ucuz iş gücü olarak görüldüğü dünya adil bir dünya değildir. Kadının meta haline getirildiği bir dünya insani değildir. Onun için diyorum ki, kadınsız siyaset, kadınsız demokrasi, kadınsız yönetim sadece kadınlar için değil, bütün toplum için eksiklikler, hem de büyük bir adaletsizlik ve haksızlıktır (*t24com*, 2009, “Erdoğan: Kadınsız siyaset, büyük adaletsizlik”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan 2012 yılında yaptığı konuşmasında, çalışan anneler için süt izni ve ücretsiz izin konularında düzenleme yaptıklarını dile getirmiştir. Burada dolaylı olarak çocuk doğurmaya yönelik bir teşvik söz konusudur. Genç nüfus artışını destekleyen bir politika yürüten Erdoğan ve Ak Parti hükümeti, çalışan annelerin yaşamını kolaylaştırıcı düzenlemeler yaparak, anneliği özendirmek istemektedir.

TBMM'de yasal noktada çok önemli reformlar gerçekleştirdik. Ailenin korunmasına dair kanunu değiştirdik, Meclis'te kadın erkek fırsat eşitliği komisyonunu faaliyete geçirdik. Geçtiğimiz yıl Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nı kurduk. Bunların yanında çalışan hanım kardeşlerimiz için süt izninden, ücretsiz izne kadar çok büyük kolaylıklar getirdik (*Hürriyet*, 2012. “Erdoğan'dan Önemli Açıklamalar”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Erdoğan, kadınların çalışma koşulları ile ilgili olarak da “eşit işe eşit ücret” anlayışıyla adaleti sağlamak için genelge çıkarttıklarını dile getirmiştir (TCBB, 2015. “Dünya Kadınlar Gününde Yaptıkları Konuşma”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017). Özellikle Walby'nin

vurguladığı kurumsal ataerkillikle mücadele açısından, hükümetlerin aldığı önlem ve yasal düzenlemeler önem teşkil etmektedir.

Erdoğan, kadının eşitsizliğini üretim koşulları ve ücret üzerinden ele alan Marksist feminist yaklaşımın perspektifine yakın bir şekilde kadınların emek sömürsü söz konusu olduğunda çok daha ağır sonuçlar doğduğunu vurgulamaktadır. AK Parti'nin "çalışan kadın" vurgusu kadın politikalarının merkezinde yer almasa da Erdoğan'ın Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu'nda (2004: 12-16) yaptığı konuşmada "toplumun küçümsenmeyecek bir kesiminin geleneği dışlamayan bir modernlik, yerelliği kabul eden bir evrensellik, manayı reddetmeyen bir rasyonellik, köktenci olmayan bir değişim" istemektedir şeklindeki vurgusu ve "muhafazakâr demokrasi anlayışlarının geleneği önemsemekle birlikte modern kazanımları reddeden bir gelenekçilik gütmediklerini" belirtmesi gelenekselliği dışlamayan bir modernizm ve kadınların çalışmasını benimseyen bir söylemi de içine almaktadır (Terkan, 2010: 128). Erdoğan bu konuşmasında, kadınların modern kadın prototipine zorlanması kadını baskılayan etmenlerden görerek, kadınların her türlü baskıdan arındırılarak, yükünü hafifletmeyi görev bildiklerini vurgulamaktadır:

...Bu zulüm kimi zaman kökene, kimi zaman renge, kimi zaman inanca, kimi zaman başka unsurlara dayalı olarak gerçekleşmiştir. Cinsiyetten kaynaklanan haksızlık ve adaletsizlik ise tüm bunların üzerinde dönemler ve toplumlar üstü bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Adaletsizlik, erkek söz konusu olduğunda genellikle emeğin sömürsü şeklinde gerçekleşirken, kadınlarda çok daha ağır şekilde ortaya çıkıyor. Yoksulluğun faturası kadına kesiliyor, evdeki mesaisi görmezden geliniyor, işyerinde de cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa uğruyor. Bunların yanında bir de modern kadın prototipi olarak sunulan kadın imajına uymaya çalışmak baskısı ekleniyor. Bu sömürü zaman içerisinde örf denilerek, adet denilerek, töre denilerek, adeta kurumsallaştırılmakta, kırılması zor yargılar haline dönüşmektedir. Onun için biz kadınlarımızın yükünü hafifletmeyi bir sorumluluk kabul ettik. (KADEM, 2016. "Kadınların sorunlarını çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir", erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Kadınların siyasal yaşama katılımı

Erdoğan, konuşmalarında sık sık kadınların siyaset alanında yer almasının önemine değinmektedir. Kadınların sosyal ve siyasal tarihimizde her zaman önemli role sahip olduğunu ve kendi iktidar dönemlerinde, kadınların yönetimde yer almasını desteklediklerini vurgulamaktadır. Dünya ülkelerinde kadınların seçme ve seçilme hakkını ne zaman elde ettiğini dikkat çeken Erdoğan, kadınların seçme ve seçilme hakkına Fransa'da 1944'te, İtalya'da 1945'te, Yunanistan'da 1952'de ve İsviçre'de ancak 1972'de kavuşabildiklerini; Türk kadınının ise 1934 yılında seçme ve seçilme hakkına kavuştuğunu dile getirmiştir. Erdoğan, 6 Aralık 2009 tarihinde Dünya Aile Zirvesi'nin gala yemeğinde kadınların sosyal ve siyasal yaşamdaki yerleri ile ilgili görüşlerini şu sözleriyle dile getirmiştir:

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında bile kadınlarımız siyasi ve medeni haklar bakımından ihmal edilmemiş, sosyal ve siyasal hayatın önemli bir parçası olarak görülmüştür. Onların ezildiği bir dünya yaşanılır olmaktan çıkar, onların hiçe sayıldığı bir dünya güzelliklerden mahrum kalır. Onların dahil edilmediği, dışlandığı bir dünya şefkat ve merhamet duygularından yoksun kalır (t24com, 2009. "Erdoğan: Kadınsız siyaset, büyük adaletsizlik", erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan, kadının eğitimden, üretimden, iş gücünden, toplumdan, adaletten, siyasetten dışlanması, toplumsal süreçlerin, demokratik mekanizmaların dışında tutulmasının, toplumun gücünün yarısını yok etmek ve yok saymak anlamına geleceğini belirterek, bütün bunların ötesinde daha da temelde kadının ikincil plana itilmesinin aile kurumuna adeta

darbe anlamı taşıyacağını vurgulamıştır. (Erdoğan, 2009. “Erdoğan: Kadınsız siyaset, büyük adaletsizlik”, t24.com, erişim tarihi:22 Nisan 2017).

Cumhurbaşkanı Erdoğan, başka bir konuşmasında 40 yıllık siyasi mücadelesinde en büyük gücü kadınlardan ve gençlerden aldığını şu sözleriyle vurgulamıştır:

Şayet kendi ailem başta olmak üzere, kadınların desteği ve teşviki olmasaydı bu uzun ve meşakkatli siyasi mücadeleyi bugüne kadar yürütebilir miydim, açıkçası bilmiyorum" diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan, sorumluluk üstlendiği, yetki sahibi olduğu her yerde ve konumda kadınların meselelerinin çözümü için çalıştığını ve gayret gösterdiğini ifade etti (KADEM, 2016, "Kadınların sorunlarını çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir", erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

5 Mart 2017 tarihli “Kadın ve Demokrasi Buluşması” programında yaptığı başka bir konuşmasında, Erdoğan kadınları siyasetle buluşturmanın ne kadar doğru bir karar olduğunu vurgulamaktadır: “Kadınların, gençlerin içinde olmadığı bir demokrasi sadece eksik değil, aynı zamanda sürdürülemezdir. Kendi kişisel hikayemdeki başarımın sırrını, kadınları siyasetle buluşturmak diyebilirim” (*Hürriyet*, 2017, “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bunları dünyaya rezil rüsva edeceğiz”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan, bir başka konuşmasında kadınların siyasi yaşama katılımı ile ilgili yaptıkları uygulamalardan örnekler vererek, bu konuda özel çaba harcadıklarını dile getirmektedir:

Belde ve ilçe teşkilatlarından genel merkez yönetim organlarına, belediye başkanlıklarından milletvekilliklerine kadar siyasetin tüm kademelerinde kadınların yer alması için özel çaba harcadım. İslam İşbirliği Teşkilatı'nda, gençlik komisyonu yoktu, onu kurdum. Şimdi de dedik ki, burada kadınlar için de bir komisyonun, bir platformun oluşturulması lazım ve hamdolsun o da engellemelere rağmen kuruldu. Türkiye olarak, orada bizim de bir üyemiz, bir temsilcimiz olacak.

Henüz arzu ettiğim düzeye gelmiş olmamakla birlikte bütün bu konularda kat edilen mesafenin küçümsenmesine de asla razı olamıyorum. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığım döneminde kadınlara yönelik sayısız projeyi hayata geçirdik. Başbakanlığım döneminde de kadınlarımızın konumunu güçlendirmek için Anayasa ve yasa değişikliklerinden eğitim ve istihdama kadar her alanda Cumhuriyet tarihinde görülmemiş reformlar gerçekleştirdik. Bugün kadınlarımız siyasette, iş dünyasında, sivil toplum çalışmalarında daha önce hiç olmadıkları kadar aktifler (KADEM, 2016, “Kadınların sorunlarını çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Erdoğan, kadınların fikir dünyasında ve karar mekanizmalarında yer almasının önemini ise şu sözlerle belirtmiştir:

Dünyamızın yarısını oluşturan kadınların fikri ve duygusal katkısını karar mekanizmalarımıza hakkıyla katabildiğimiz zaman, daha yaşanabilir, daha huzurlu bir dünyaya erişeceğimize yürekten inanıyorum. Bugün burada, Cumhurbaşkanı sıfatımdan önce işte bu mücadelele sizlerle birlikteyim (TCBB, 2015. “Dünya Kadınlar Gününde Yaptıkları Konuşma”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Kadına şiddet

Erdoğan, 2012 yılında şiddete yönelik hazırladıkları yasal düzenlemelerden bahsetmiştir ve kadına şiddeti insafsızlık ve vicdansızlık olarak nitelendirmiştir: “En son 8 Mart'ta kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair kanunu çıkardık. Kadına kalkan o insafsız o vicdansız, o insanlık dışı elleri en ağır şekilde cezalandırmanın yolunu açtık” (*Hürriyet*, 2012, “Erdoğan'dan Önemli Açıklamalar”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Erdoğan, farklı konularda olduğu gibi, şiddet konusunda da dini argümanlar kullanarak, dinimizde şiddete yer olmadığını vurgulamaktadır:

Kadın cinayetleri oluyor değil mi? İnançlı bir insan, öyle sapıklardan değil, bir kadın cinayetine, kadına şiddete girebilir mi, giremez. Niye? Çünkü bir Müslüman olarak söylüyorum, biz barış dininin mensuplarıyız. Dinimizde kadına zulmü asla yapamazsın. Şiddet uygulayamazsın (Hürriyet Haber, 2014, “Kadın Erkek Eşitliği Fitrata Ters”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Erdoğan, kadına şiddeti sadece fiziksel şiddet olarak görmemekte, ekonomik, psikolojik, sembolik baskı ve ayrımcılıkları da şiddet kapsamına almaktadır:

Biz insan olarak değer verdiğimiz için kadına karşı fiziksel, ekonomik, psikolojik, sembolik her türlü şiddete karşı çıkıyoruz. Şiddet uygulanan kadının da, emeği sömürülen kadının da, mobbing’e maruz kalan kadının da yanındayız, yanında olmaya devam edeceğiz. Tabii işadamları var, işkadınları var, emeklerini sömürüyorlar. Emeğin sömürülmesine asla müsaade etmemeliyiz. Ben bunu da bir taciz olarak görüyorum. Asgari ücrete bile layık görmeyenler var, bunları yaşıyoruz. Bunları bir kenara koyamayız. Bunların üzerinde de hassasiyetle durmamız gerekir. Erkekse daha fazla, kadınsa daha az ücret ver, bu adalet değil. Adaletin olmadığı yerde huzuru bulamayız. Aile içi şiddete karşı çıktığımız kadar, iş hayatındaki adaletsiz ücret politikalarına ve hakkaniyetsiz çalışma şartlarına da karşı çıkacağız (TCBB, 2015, “Dünya Kadınlar Gününde Yaptığı Konuşma”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Erdoğan, kadına yönelik şiddeti “insanlık suçu” olarak nitelendirmekte ve iyi törelerimize değinilmeyip, şiddet gibi olumsuz örneklerin ülkemizin bir geleneğiymiş gibi yansıtılmasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. Şiddetin evrensel bir sorun olduğunu dile getiren Erdoğan’ın bu yorumu, cinsiyet ayrımcılığını, ırk, sınıf ayrımcılığıyla aynı potada gören çağdaş feminist kuramcılarla örtüşmektedir. Bu anlayışa göre, kadına şiddet belirli bir kültüre dayandırılmaz. Ayrıca Erdoğan “ana vatan”, “cennet anaların ayakları altındadır” gibi söylemleriyle kadınların annelik vasıflarına göndermede bulunarak, kadınların hayatın her alanında söz sahibi olabilmesi gerektiğini söylemekte, ağırlıklı kadınların ev içi ve anne rolünü vurgulamaktadır:

Dün kadına şiddete çözüm için Cumhurbaşkanlığı Sarayı’nda kurulan sofrada Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan bu konudaki kararlılığını vurguladı, çözümün aynı hakları sağlayacak anlayışın kazandırılmasından geçtiğini ifade etti. Şiddeti din ve kültürle özdeşleştiren yaklaşımlara katılmadığını belirten Erdoğan, “Uygulamadaki yanlışları kültür ve dine dayandırma anlayışı art niyetli anlayıştır” dedi (Hürriyet, 2015, “Sofra şiddete çözüm için kuruldu”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Bizim kadınlarımızın haklarını, hukuklarını korumak için model almaya, kopya çekmeye ihtiyacımız yoktur. Medeniyetimizde ve kültürümüzde kadın haklarını istediğimiz istikametten geliştirmeye yönelik örnek mevcuttur. Birileri kadına yönelik şiddeti ve bir takım ifadeleri örnekleri öne çıkarıyorlar. Kadına şiddet bir insanlık suçudur. Öte yandan insan hakları zavayesinden baktığımızda, bizim tarihimizde olumlu manada çok daha fazla kural vardır. Bunları asla gündeme getirmezler. Sıkıntıları bu konu üzerinden milletimizin değerlerine, tarihine, kültürüne saldırmaktır. İnsan doğrudan ve yanlıştan birini kendi iradesiyle seçme özgürlüğüyle yaratılmıştır. Sadece ve sadece insan sıfatına sahip olmakla, ailedeki en şerefli varlık olma hakkına kavuşuyoruz. Ülkemizde bir erkek, bir kadına şiddet uyguluyorsa hiç kimse bunun faturasını dinimize, kültürümüze, medeniyetimize çıkaramaz. Anadolu irfanında kadın çok müstesna bir yere sahiptir. Erkek eşittir demiyorum, çok daha ötesidir.

Vatanı bile, baba vatan değil, ana vatan olarak ifade eden gelenekten başka bir davranış beklenebilir mi? Kadın aileden başlayarak toplumsal hayatın her yerinde söz sahibidir (Hürriyet, 2017, “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bunları dünyaya rezil rüsva edeceğiz”, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Kadınların sorunlarının çözümü konusunda yapılan her çalışmanın öncüsü ve destekçisi olmaya kararlı olduğunu vurgulayan Erdoğan, kadınlara seslenerek şu ifadeleri kullanmıştır:

Başkalarının sizin için bir şeyler yapmasını beklemeyin. Siz harekete geçin, zaten bu kardeşinizi yanınızda bulacaksınız. Yeni Türkiye’yi inşallah ülkemizin kadınlarıyla beraber inşa edeceğiz. Geleceğin güvenli, adil, müreffeh dünyasını doğudan batıya, kuzeyden güneye yer kürenin her köşesindeki kadınlarımızla birlikte kuracağız (KADEM, 2016, “Kadınların sorunlarını

çözmeden, dünyaya ve insanlığa dair hiçbir hedefe ulaşmak mümkün değildir, erişim tarihi: 22 Nisan 2017).

Barack Obama'nın söylemlerinde kadın algısı

Cinsiyet eşitliği

Obama, 8 Mart 2015 Dünya Kadınlar gününde yaptığı konuşmada kadınların ekonomik, politik, sosyal ve toplumsal yaşamda varlıklarının önemini vurgulamaktadır. Obama, buna karşın dünyada birçok yerde kadınların “ikinci sınıf vatandaş” muamelesi gördüğünü ve insan haklarının gereği olan birçok haktan mahrum bırakıldığını dile getirmektedir:

Dünyanın yarısını oluşturan kadınlar, dünyamıza ölçülemeyecek kadar katkılar sağlamaktadır. Onlar, girişimci, çiftçi, eğitimci, bilim adamı sanatçı, asker, anne, devlet başkanıdır – listenin sonu yoktur. Onlar olmasa, ekonomiler çöker, politik sistemler bozulur ve aileler ve toplumlar parçalanır. Ama birçok yerde kadınlar ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmekte, yetenekleri değer görmemekte ve öğrenme, kendilerini ifade etme, şiddet görmeden yaşamak, evlenip evlenmeme ve kimle evleneceklerini seçme hakkı gibi- insan hakları her zaman ihlal edilmektedir (Levine, 2015, “Obama’s Call For Women’s Equality: ‘This Is Simply A Matter Of Right And Wrong’”, *The Huffington Post*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Obama, 26 Temmuz 2015 tarihli bir konuşmasında, kadınların ezilmişliğini geleneklere bağlayarak, bunların “kötü gelenekler” olduğunu ve değişmesi gerektiğini dile getirmiştir. Erdoğan ise, Obama’nın açıklamasının öncesinde 6 Mart 2015 tarihindeki konuşmasında, şiddeti din ve kültürle özdeşleştiren yaklaşımlara katılmadığını belirtmiş ve “Uygulamadaki yanlışları kültür ve dine dayandırma anlayışı art niyetli anlayıştır” demişti (Hürriyet, 2015, “Sofra şiddete çözüm için kuruldu”, erişim tarihi: 22 Kasım 2017). Obama’nın, “gelenek” açıklamasının Erdoğan’ın açıklamasına karşı mı yaptığı bilinmemektedir fakat iki lider burada görüş ayrılığına sahiptir. Obama’nın olumsuz eylemleri geleneklere bağladığı açıklaması şöyledir:

...Dünyada kadınları ezmek ve onlara farklı davranıp onlara aynı fırsatları vermemek ve kocaların eşlerini dövdüğü ve çocukların okula gönderilmediği gibi bir gelenek var. Bunlar geleneklerdir. Kadınlar ve kızlar ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmektedir. Bunlar kötü geleneklerdir. Değişime ihtiyaçları var (Smith, 2015, “Barack Obama in Kenya: 'no excuse' for treating women as second-class citizens”, *The Guardian*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Obama, erkekler ve kadınlar arasındaki uçurumun kapanması için “eğitimi desteklemeyi” önermektedir. Dünyada birçok kızın okula gidemediğini ve birçoğunun da bu haktan mahrum kalma riski altında olduğunu belirten Obama, engellerin ortadan kaldırılması için Let Girls Learn (Kızların öğrenmesine izin verin) adlı bir proje başlattıklarını duyurmuştur. Obama’nın eşi Michelle Obama’nın yürüttüğü proje, dünyada 63 milyon kız çocuğunun eğitimini hedeflemektedir. Proje, 2000 yılında Turkcell öncülüğünde başlatılan ve kız çocuklarına eğitim bursu verilmesini amaçlayan “Kardelenler” projesini ve 2003 yılında eski Milli Eğitim Bakanı Dr. Hüseyin Çelik ve UNICEF yöneticisi Carol Bellamy tarafından başlatılan “Haydi Kızlar Okula” kampanyasını anımsatmaktadır. Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası ya da Haydi Kızlar Okula! kızların okula gitmesini engelleyen karmaşık ekonomik ve toplumsal etmenler dizisini ele almaktaydı. Unicef sayfasında kampanyanın amacı, “okullaşma düzeyinin en düşük olduğu 53 ilde kaliteli eğitim imkanı sağlayarak ilköğretim düzeyi okullaşmadaki cinsiyet açığını 2005 yılı sonuna kadar kapatmaktır.” şeklinde belirtilmiştir (Unicef, 2003, “Haydi Kızlar Okula!” Kızların Eğitim Programı”, https://www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html, erişim tarihi: 22 Kasım 2017). Obama’nın “Let Girls Learn” kampanyası ile ilgili açıklaması şöyledir:

Kadınların doğal değerleri arasındaki bu uçurum ve birçoğunun her gün maruz kaldığı zamanımızın en büyük haksızlıklarından biridir. Bu Uluslararası Kadınlar Günü'nde, kendimizi bu boşluğu kapamaya adadık. Bu kızların eğitimini desteklemek demektir. Şu an dünya çapında okula gitmesi gereken 62 milyon kız okula gidememektedir. Milyonlardan fazlası, eğitim alanına erişimlerini kaybetme riski altındadır. Bu hafta, Michelle ve ben, öğrenmek isteyen kızların önünde duran engellerin (ekonomik, siyasi ve kültürel) ortadan kaldırılmasına yardımcı olmak için "Let Girls Learn" adlı bir girişim başlattığımızı duyurduk (Levine, 2015. "Obama's Call For Women's Equality: 'This Is Simply A Matter Of Right And Wrong'", *The Huffington Post*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Zaman zaman kendi ailesindeki kadınlardan örnekler veren Obama, ev içi ve ev dışı emeği olan kadınların taşıdıkları yükü orantısız ve haksız bulduğunu dile getirmiştir. Obama da, Erdoğan gibi hayatında kadınların önemli yeri ve desteği olduğunu ifade etmektedir. Obama cinsiyetçilikle mücadelenin sadece kadınların değil erkeklerin de sorumluluğu olduğunu belirtmiştir. Özellikle Marksist feministlerin vurguladığı "ev içi emek", "eşit iş eşit ücret", "işte yükselme" gibi etmenler, Obama'nın söyleminde haksız uygulamalar olarak göze çarpmaktadır:

...Hayatımda en önemli insanlar hep kadınlardan olmuştur. Ben kariyerinin büyük bölümünü geliştirmekte olan ülkelerin kadınlarını güçlendirmek için harcayan bekar bir anne tarafından büyütüldüm. Michelle'nin yoğun iş temposuyla bir ailenin yükünü nasıl dengelediğini gördüm. Yetişmemde emeği olan büyükannemin bir bankada çalışarak kariyerinde ilerlerken engeller ile karşılaştığına şahit oldum. Yük orantısız ve haksız yere Michelle'e düştü. Kesinlikle cinsiyetçilikle mücadele erkeklerin de sorumluluğudur. Ve eşler, partnerler ve erkek arkadaşlar olarak, gerçekten eşit ilişkiler oluşturma konusunda çok çalışmalı ve kararlı davranmalıyız (*Glamour Exclusive*, 2016, "President Barack Obama Says 'This Is What a Feminist Looks Like'", erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Erdoğan, 2009 yılında yaptığı konuşmasında kadının birçok mekanizmanın dışında tutulmasının toplumun gücünün yarısını yok etmek ve yok saymak anlamına geleceğini belirtmişti (t24.com, 2009. "Erdoğan: Kadınsız siyaset, büyük adaletsizlik", erişim tarihi: 22 Nisan 2017). Obama benzer bir açıklamayı "spor ekibi" benzetmesiyle yapmıştır. Obama toplumların erkekler kadar kız çocuklarına da aynı fırsatları verdiği takdirde daha hızlı gelişeceklerini şu sözlerle anlatır:

Farzedin ki, bir spor merkezindeyiz. Bir ekibiniz olduğunu ve ekibin yarısının oynamasına izin vermediğinizi düşünün. Bu aptalca. Bu mantıklı değil. Ve kanıtlar, kızlarına oğulları ile aynı fırsatları veren toplulukların, daha huzurlu olduklarını, daha müreffeh olduklarını, daha hızlı geliştiğini ve başarılı olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu gösteriyor (Makers Team, 2016. "6 Best Barack Obama Quotes About Women", Makers, erişim tarihi: 23 Nisan 2017).

Bir başka konuşmasında Obama, kadınların özgürlüklerini kısıtlayıcı her türlü engelin kaldırılması gerektiğini şu sözleriyle dile getirir:

Yolculuğumuz, eşlerimiz, annelerimiz ve kızlarımız, çabalarına eşit bir yaşam kazanana kadar tamamlanmamıştır. Bize öncülük eden kadın çalışmalarını ileriye götürmeliyiz. Kızlarımıza, hayallerinde hiçbir sınır olmadığını, başarılarına ve yükselmelerine hiçbir şeyin engel teşkil etmeyeceğini garantilemeliyiz (Makers Team, 2016. "6 Best Barack Obama Quotes About Women", Makers, erişim tarihi: 23 Nisan 2017).

Kadınların çalışması

16 Nisan 2014 tarihinde *The Hill* dergisinde, "Woman's Push reshapes workplace" ("Kadın hamlesi işyerlerine tekrar şekil veriyor") başlıklı haberde, Obama'nın kadınların eşit çalışma ve ücret koşulları ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Obama, kendi kızlarına yönelik duyduğu empati duygusuna dayanarak "eşit iş eşit ücret" vurgusu yapmaktadır:

Obama, başkanlığı sırasında, kadınların mesleki haklarını önemli bir konu olarak almıştır. “Aynı işi yapan kızlarımın, başkalarının oğullarından daha az kazanmalarını istemem”, 2 Nisan’da tweetledi (Timmons, 2014, “Woman’s Push reshapes workplace”, *The Hill*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Bir başka konuşmasında Obama, “eşit iş eşit ücret” çalışmalarına örnek olarak sağlık sisteminde yaptıkları uygulamayı örnek göstermekte ve kadınlara yüksek ücret getirecek iş imkanları sağlayacak projeler yaptıklarını dile getirmektedir: “...Sağlık sisteminde cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmasını yasakladık, kadınların haksız ücret uygulamasıyla mücadelesini daha kolaylaştırmayı sağladık ve kadınların yüksek ücretli işlere girmesine yardımcı olan programlara yatırım yaptık” (Obama, 2014. “Proclamation 9153--Women's Equality Day, 2014”, *MasterFILE Complete*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Obama, Erdoğan’dan farklı olarak, kadınların çalışması ile ilgili biyolojik bir ayrımdan bahsetmemiş, çok çalıştıkları takdirde kadınların başarımlarında hiçbir sınır olmadığını dile getirmiştir: “21. yüzyılda bir anne hem kızını büyütmeli hem de başarabileceği şey için çok çalışarak ona hiçbir sınır olmadığını göstermeli ve onun rol modeli olmalıdır”(Obama, 2014. “Proclamation 9153--Women's Equality Day, 2014”, *MasterFILE Complete*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

2014’te yapmış olduğu bir konuşmasında, kadınların da erkekler gibi eşit işe eşit ücret politikasıyla çalıştırılması gerektiğini aşağıdaki sözleriyle vurgulamaktadır:

Bugün, kadınlar işgücümüzün yaklaşık yarısını oluşturuyor. Fakat hala bir erkeğin kazandığı her dolar karşılığında onlar, 77 sent kazanıyor. Bu yanlış ve 2014’te çok utanç verici. Kadın, eşit iş için eşit ücreti hak ediyor... Kongre, Beyaz Saray ve Wall Street’ten Main Street’e kadar her kadına hak ettiği fırsatı vermek için birlikte çalışalım. Çünkü inanıyorum ki kadınlar başarılı olduğunda Amerika başarılı oluyor (Kessler, 2014, “President Obama’s persistent ‘77-cent’ claim on the wage gap gets a new Pinocchio rating”, *Washington post*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Obama, bir makalesinde eşitlik olursa, özgürlüğün artacağını söyleyerek, eşit ücret ve üreme haklarını güvence altına almayı taahhüt etmektedir. Obama, ayrıca sırf cinsiyetinden ötürü kadını cezalandıran ve erkeği ödüllendiren tutumun değişmesi gerektiğini ifade etmektedir:

Perşembe günü yayınlanan ve *Eylül* gazetesinde çıkan 1.500 kelimededen oluşan makalesinde cumhurbaşkanı, “herkes eşit olduğunda hepimizin daha özgür olacağı”nı savundu. Eşit ücret ve üreme haklarını güvence altına almaya söz verirken, geçen yüzyıl boyunca Amerikalı kadınların gelişimine övgüde bulundu. Cumhurbaşkanı ayrıca “cinsiyet rolleri” ile ilgili eski varsayımlara karşı uyarıda bulundu.

Kadınları cinsiyeti için cezalandıran ve erkekleri kendileri (erkek oldukları) için ödüllendiren tutumu değiştirmeliyiz (Victor, 2016, “Obama Writes Feminist Essay in Glamour”, *NYT*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Kadınların siyasal yaşama katılımı

Obama 26 Ağustos 2014, Amerika’da kadınların 1920’de oy kullanma hakkını elde etmesi ile ilgili birgün olan Dünya Kadın Eşitliği Gününde kadınlar ve erkeklerin eşit hak ve fırsatlara sahip olmaları için çalışan kişilerle onur duyduğunu dile getirmektedir: “26 Ağustos 1920’de 19. değişiklik, kadınlara temel oy hakkını güvence altına aldı. Benim Yönetimim, kadınları eşit fırsattan mahrum eden engelleri - nerede olursa olsun yıkmaya adanmıştır” (Obama, 2014, “Proclamation 9153--Women's Equality Day, 2014”, *MasterFILE Complete*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Obama, haber ve politika dergisi *Glamour*’a yaptığı bir açıklamasında, tarihten bir zenci kadın siyasal idolün sözlerini aktararak kalıplaştırmalara karşı olduğunu belirtmektedir:

“...Benim kadın kahramanlarımdan biri büyük bir partinin başkanlık adaylığına seçilen ilk Afrikalı Amerikalı olan kongre üyesi Shirley Chisholm'dur. Bir keresinde "Kadınların duygusal, cinsel ve psikolojik kalıplaştırılması, doktor, "Bu kızdır" dediğinde başlar, demiştir” (Obama, 2016. “Glamour Exclusive: President Barack Obama Says, "This Is What a Feminist Looks Like"”, *Glamour*, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Kadına şiddet

Obama, ekonomik, psikolojik, siyasi, hukuki vb. ayrımcılıkları şiddet kapsamında değerlendirmekte, şiddeti sadece fiziki olarak değerlendirmemektedir ve bu konuda aldıkları önlemleri sıralamaktadır:

Baştan beri, hükümetim cinsiyet eşitliğine yönelik tarihi bir adım atmaya kendine vazife edinmiştir. Bizler, eşit ücret için mücadele ettik, Amerika'nın sağlık sistemindeki cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırdık ve adil bir kamu düzeni sağlamak adına 'Beyaz Saray Kadın ve Kız Çocukları Konseyi' ni kurduk. Mart ayında, ev içi ve cinsel şiddeti azaltmak, destek sistemlerini güçlendirmek ve daha fazla kadına yönelik koruma tedbirlerini genişletmek adına yaptırımlar sağlayan Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanununu imzaladım. Ve bu yılın başında, Savunma Bakanlığı yüksek seviyelere cesaretleri ve yetenekleri çıkaracak kadınları çok sevdiği ülkelere hizmet etmekten alıkoyan engelleri kaldırma planlarını açıkladı. (Obama, 2013. “Proclamation 9003- Women's Equality Day, MasterFILE Complete, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Bir ulus olarak, kadınların ekonomik olarak güçlenmesini sağlamak ve siyasi katılımı teşvik etmek, cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve buna tepki göstermek, ve daha fazla kadının barışın inşası ve çatışmaların çözülmesi süreçlerine katılmasına yardımcı olma konusundaki kararlılığımızı güçlendirmek için daha fazla çaba sarf ettik. (Obama, 2013. “Statement on International Women's Day”, MasterFILE Complete, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Cinsiyet eşitliğini desteklemek ve tüm kadın ve kız çocuklarının durumunu iyileştirmek karşı karşıya kaldığımız aşılması zor sorunlardan biri olmayı sürdürmektedir ve bu aynı zamanda bizim genel dış politika hedeflerimize ulaşmak için yaşamsal önem taşımaktadır. En marjinalleştirilmiş olanlar da dahil olmak üzere kadın ve kız çocuklarının kamusal hayata tam olarak katılabilmeleri, şiddetten uzak olmaları ve eğitim, ekonomik fırsat ve sağlık hizmetlerinde eşit erişime sahip olmaları siyasi istikrar ve güvenliğin yanında ekonomik refahı artırır. (Obama, 2013. “Memorandum on Coordination of Policies and Programs To Promote Gender Equality and Empower Women and Girls Globally”, MasterFILE Complete, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Her insan şiddet korkusundan uzak özgürce yaşayabilmeli ve hayaller kurabilmelidir. Amerika'da yaklaşık dört kadından biri özgürlüklerini, özerkliklerini ve güvenliklerini kısıtlayan ve onların potansiyellerine ulaşmalarını engelleyen fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Yaklaşık olarak beş kadından biri ise, üniversite zamanlarında cinsel saldırıya maruz kalmıştır (Obama, 2016. “Proclamation 9477—Women's Equality Day, 2016”, MasterFILE Complete, erişim tarihi: 22 Kasım 2017).

Sonuç

Yüzyıllar boyunca erkek egemen toplum yapısı içerisinde değersizleştirilen ve baskı altına alınan, kamusal ve sosyal hayattan soyutlanan kadınlar ciddi mücadeleler vermiştir. Bu mücadelede feminist hareket, kadınların toplumdaki ve siyasal hayatlarındaki yerlerine farklı bakış açıları sunmuş ve kadınların sosyal ve toplumsal anlamda kimlik kazanımlarına katkıda bulunmuştur. Bu nedenle feministler, yalnızca siyasal hakların elde edilmesi mücadelesinde bulunmamış, aynı zamanda kadınların toplumun her alanında kazanımlar elde etmeleri için girişimlerde bulunmuşlardır.

Bu çalışmada iki siyasal liderin kadınların toplumdaki yeri ve önemi ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Cinsiyet eşitliği konusunda Erdoğan ve Obama'nın düşünceleri farklılık arz etmektedir. Erdoğan kadın ve erkek eşitliğinin yaradılış gereği mümkün olmadığını söylemektedir. Erdoğan'ın düşüncesine göre, kadın fiziksel olarak erkekten farklı olduğu için bazı işleri yapamaz. Erdoğan bu görüşüyle, farklılıkların doğuştan geldiğine inanan “doğacı” görüşü savunanlarla hemfikir görünmektedir. Obama ise, kadınlar eğer isterlerse ve çalışırlarsa her işi başarabilir. Obama da bu görüşüyle, cinsiyet (biyolojik) ile toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin zayıf bir ilişki olduğunu söyleyen, “gelişmeci” görüşü savunanlarla hemfikir görünmektedir.

Her iki dünya liderinin söylemleri kadınların kendilerine güven ve mutlulukları için toplumda ve aile içerisinde kararlar alma özgürlüğüne saygı duyulması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, temsile katılımlarının desteklenmesi ve kamusal alanda çalışmaya özendirilmesi de iki liderin ortak düşünceleridir. Her iki lider de çalışma yaşamında kadının erkeklerle eşit koşullara sahip olması ve eşit ücret alması gerektiğini vurgulamışlardır.

Kadına şiddette, geleneklerin etkisi konusunda iki liderin fikir ayrılıkları vardır. Obama, şiddetin kökeninde kötü geleneklerin olduğunu ileri sürerken, Erdoğan şiddetin geleneklere dayandırılmasını eleştirmektedir.

Muhafazakâr demokrasi şeklinde ifade ettiği siyaset tarzı ile Cumhurbaşkanı Erdoğan, dini olarak kadınla ilgili ayetlere söylemlerinde yer vererek, dinimizde ve kültürümüzde kadının erkekle eşit olduğunu dile getirmektedir.

Günümüzde kadın konusu, kadının statüsü, aile içi ve dışındaki rolü, cinsiyetler arasındaki farklar halen tartışılmaktadır. Söz konusu konuların günümüzde de tartışılıyor olması kadın ve aile ile ilgili sorunların geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ediyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, kadınlarda özgüven duygusunu geliştirmek, toplumsal ve ekonomik hayatın üyesi haline getirmek, kadınlara daha huzurlu ve güvenli bir gelecek sunmak amacıyla yapılan çalışmaların desteklenmesi önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Beauvoir, Simone de (2011) *The Second Sex*. USA: XV Vintage book.
- Berberoğlu, Berch (2009) *Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilton, Tony; Bonnett, Kevin; Jones, Pip; Lawson, Tony; Skinner, David; Stanworth, Michelle ve Webster, Andrew (2003) *Toplumsal Cinsiyet İlişkileri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bourdieu, Pierre (2015) *Eril Tahakküm*, Çev. Bediz Yılmaz. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Connell, Robert William (2017) *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Çev. Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çalık, Muammer ve Sözbilir, Mustafa (2014) İçerik Analizinin Parametreleri. *TED Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39: 33-38.
- Daily Compilation of Presidential Documents, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/30/presidential-memorandum-coordination-policies-and-programs-promote-gende>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Daily Compilation of Presidential Documents, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/08/25/presidential-proclamation-womens-equality-day>, Erişim: 22 Kasım 2017.

- Daily Compilation of Presidential Documents, Statement on International Women's Day. Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Daily Compilation of Presidential Documents, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=106812>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Daily Compilation of Presidential Documents, <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CFR-2017-title3-vol1/pdf/CFR-2017-title3-vol1-proc9477.pdf>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Donovan, Josephine (2015) *Feminist Teori*, Çev. Aksu Bora - Meltem Ağduk Gevrek - Fevziye Sayılan. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fine, Cordelia (2011) *Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*, Çev. Kıvanç Tanrıyar. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Friedan, Betty (2001) *The feminine Mystique*. New York: W. W. Norton & Company.
- Glamour, <https://www.glamour.com/story/glamour-exclusive-president-barack-obama-says-this-is-what-a-feminist-looks-like>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/erdogandan-onemli-aciklamalar-20632958>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-kadin-ve-adalet-toplantisinde-konustu-27640428>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/kadin-erkek-esitligi-fitrata-ters-27645541>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/uc-bes-psikopatin-yanlisi-inancimizi-gelenegimizi-temsil-etmez-40385238>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/sofra-siddete-cozum-icin-kuruldu-28545819>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Iannello, Kathleen (2010) Women's Leadership and Third-Wave Feminism. *Gender and Women's Leadership*, Ed. Karen O'Connor, pp.70-77. Sage Publishing.
- KADEM, <http://aile.gov.tr/haberler/kadinlarin-sorunlarini-cozmeden-dunyaya-ve-insanliga-dair-hicbir-hedefe-ulasmak-mumkun-degildir>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- Kessler, Glenn (2014) <https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2014/04/09/president-obamas-persistent-77-cent-claim-on-the-wage-gap-gets-a-new-pinocchio-rating>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Levine, Sam (2015) https://www.huffingtonpost.com/2015/03/08/obama-international-womens-day_n_6826596.html, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Levy, Darline Gay, Applewhite, Harriet Branson, ve Johnson, Mary Durham (1980). *Women in Revolutionary Paris*. Urbana: University of Illinois Press.
- Makers, <https://www.makers.com/blog/barack-obama-quotes-about-women>, Erişim tarihi: 23 Nisan 2017.
- Morelli, Caitlin (2015) <http://www.inquiriesjournal.com/articles/992/womens-issues-in-the-obama-era-expanding-equality-and-social-opportunity-under-the-obama-administration>, Erişim tarihi: 23 Nisan 2017.
- NYT, <https://www.nytimes.com/2016/08/05/us/obama-writes-feminist-essay-in-glamour.html>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Smith, David (2015) <https://www.theguardian.com/us-news/2015/jul/26/barack-obama-condemns-tradition-women-second-class-citizens-nairobi>, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- Taş, Gün (2016) Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3 (5): 167-168.

- TCBB, <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29790/dunya-kadinlar-gunu-bulusmasinda-yaptiklari-konusma.html>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- Terkan, Banu (2010) Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği). *Selçuk İletişim*, 6(2): 128.
- Timmons, Sheila (2014) Woman's Push Reshapes Workplace. *Capitol Hill Publishing Corporation*, 21 (47): 20.
- Tong, Rosemarie (2009) *Feminist Thought: A More Comprehensive Introduction*. Westview Press.
- Topuz, Senem Kurt (2014) Sosyo-Ekonomik Siyasal ve Kültürel Faktörler Ekseninde Kadın Milletvekili Temsil Oranına İlişkin Bir Analiz: OECD Ülkeleri Örneği. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32 (1): 211-228.
- T24, <http://t24.com.tr/haber/erdogan-kadinsiz-siyaset-buyuk-adaletsizlik>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- UNICEF, https://www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html, Erişim tarihi: 22 Kasım 2017.
- VOA, <http://www.amerikaninsesi.com/a/obama-dan-kadin-zirvesinde-alkislanan-sozler-feministim/3378766.html>, Erişim tarihi: 23 Nisan 2017.
- Vatan, <http://www.gazetevatan.com/cumhurbaskani-erdogan-dan-aciklamalar-1045065-siyaset>, Erişim tarihi: 22 Nisan 2017.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2006) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ayşen ve Kara, Senem (2010) Postyapısalcı Kuram ve Feminizm İlişkisine Dair Düşünceler: Süre Giden Tartışmalar: Eşitlik-Farklılık İkilemi? Sentezi?. *BÜ'de Kadın Gündemi*, 19.
- Walters, Margaret (2005) *Feminism: A Very Short Introduction*. EBSCO Publishing.